

Analýza vplyvu penzijného systému na verejné financie

5. máj 2010

Tento dokument predstavuje hlavné závery, ktoré vyplynuli z prepočtov dlhodobej udržateľnosti penzijného systému. Prepočty zostavil inštitút INEKO v spolupráci s Podnikateľskou alianciou Slovenska (PAS) a s použitím modelu PROST od Svetovej banky. INEKO na svojej stránke www.ineko.sk zverejňuje aj kalkulačku, ktorá umožňuje zadať vlastné vstupné parametre pre výpočet dlhodobého deficitu ako aj dlhu penzijného systému. Cieľom je poskytnúť verejnosti lepší obraz o udržateľnosti penzijného systému, ako aj o možnostiach, ako túto udržateľnosť dosiahnuť. Lepšia informovanosť verejnosti by podľa nás mala prispieť k akceptovaniu nevyhnutných avšak často aj nepopulárnych riešení.

Táto analýza je výstupom projektu „[Podpora udržateľnosti verejných financií](#)“, ktorý finančne podporil OPEN SOCIETY INSTITUTE.

1. Deficit penzijného systému

Za udržateľnú úroveň považujeme schodok penzijného systému na úrovni 1% HDP ročne, čo zhruba zodpovedá výške prechodných nákladov, ktoré vznikajú po zavedení druhého piliera.

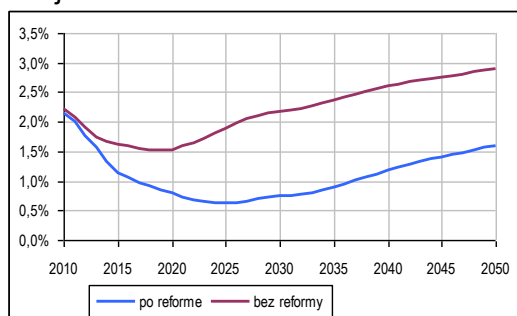
Závery:

Budúca vláda by mala spomaliť valorizáciu dôchodkov na úroveň inflácie a súčasne naplánovať postupné predlžovanie dôchodkového veku aspoň na 65 rokov. Tieto zmeny sú potrebné, ak má byť penzijný systém udržateľný aspoň do roku 2040.

Ak by chcela vláda ponechať švajčiarsku valorizáciu dôchodkov (podľa priemeru rastu mzdy a inflácie), musela by postupne predĺžiť dôchodkový vek až na 70 rokov. Tempo predlžovania by pritom bolo šesť mesiacov každý rok, a to už od roku 2010.

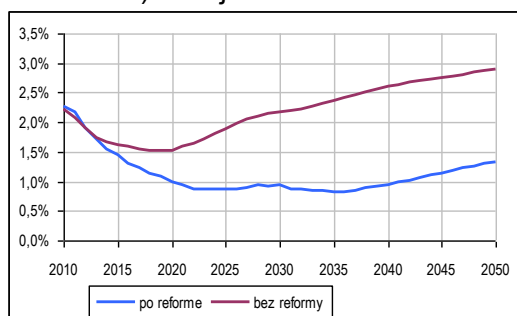
Alternatívou predlžovania dôchodkového veku je zníženie novopriznávaných dôchodkov. Vláde by napríklad stačilo pri švajčiarskej valorizácii predĺžiť dôchodkový vek na 65 rokov, ak by súčasne už od roku 2010 znížila novopriznávané dôchodky o tretinu.

Graf 1: Deficit penzijného systému „bez reformy“ (t.j. ponechanie súčasného stavu) a „po reforme“ (t.j. predĺženie dôchodkového veku na 65 rokov a zavedenie inflačnej valorizácie). Údaje sú v % HDP.

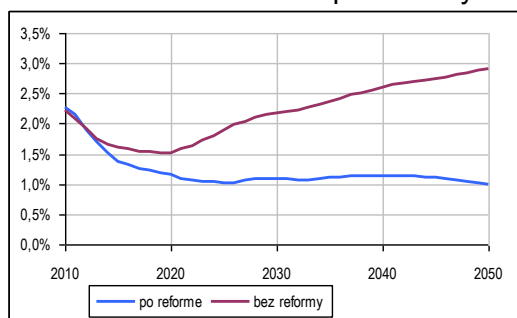
Zdroj: INEKO v spolupráci s PAS

Graf 2: Deficit penzijného systému „bez reformy“ (t.j. ponechanie súčasného stavu) a „po reforme“ (t.j. predĺženie dôchodkového veku na 70 rokov a ponechanie švajčiarskej valorizácie). Údaje sú v % HDP.

Zdroj: INEKO v spolupráci s PAS

Graf 3: Deficit penzijného systému „bez reformy“ (t.j. ponechanie súčasného stavu) a „po reforme“ (t.j. predĺženie dôchodkového veku na 65 rokov, ponechanie švajčiarskej valorizácie a okamžité zníženie novopriznávaných dôchodkov o tretinu). Údaje sú v % HDP.

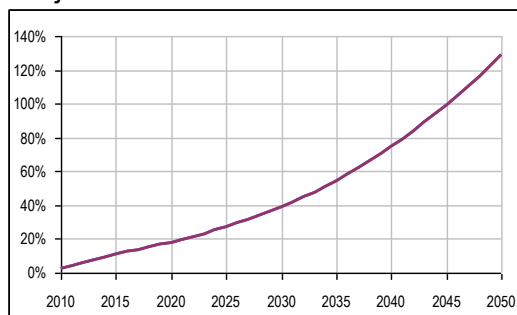
Zdroj: INEKO v spolupráci s PAS

2. Vplyv penzijného systému na verejný dlh

Za udržateľnú považujeme úroveň verejného dlhu pod 60% HDP.

Penzijný systém dnes vytvára schodok prevyšujúci 2% HDP ročne. Vďaka predlžovaniu dôchodkového veku žien, ktoré bude pokračovať až do roku 2024, a vďaka očakávanému zlepšeniu ekonomickej výkonnosti, sa schodok môže znížiť na 1,5% HDP v roku 2020. Ak by však budúce vlády odmietli akékoľvek úpravy penzijného systému, stúpne jeho deficit na 2,6% HDP do roku 2040. Za celé obdobie do roku 2040 by tak penzijný systém vytvoril dlh (vrátane úrokových nákladov) na úrovni 75% HDP, čím by s veľkou pravdepodobnosťou rozvrátil verejné financie.

Graf 4: Dlž, ktorý vytvorí penzijný systém v prípade, že nedôjde k žiadnym jeho úpravám. Údaje sú v % HDP.

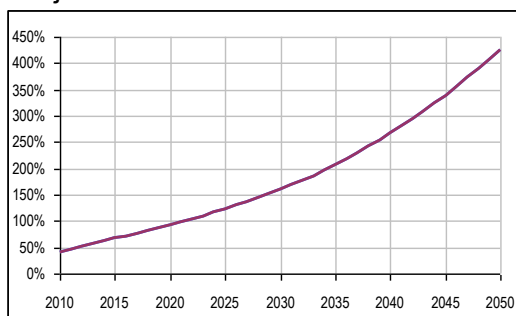
Zdroj: INEKO v spolupráci s PAS

Alternatívou predlžovania dôchodkového veku, zmien vo valorizácii a zmien vo výške novopriznávaných dôchodkov je dotovanie dôchodkov zo štátneho rozpočtu. Podmienkou je však radikálna konsolidácia verejných financií. Tá sa dá popri reformách dosiahnuť najmä zvyšovaním daní v kombinácii s významnými úsporami na strane verejných výdavkov.

Záver:

V súčasnosti sú verejné financie bez penzijného systému v schodku zhruba 4% HDP, s penzijným systémom to je zhruba 6% HDP. **Ak by budúca vláda nedokázala konsolidovať verejné financie a súčasne by odmietla úpravy penzijného systému, Slovensko by sa v roku 2014 dostalo na pokraj bankrotu.** Oficiálny verejný dlh by totiž v tomto roku prekročil 60% HDP.

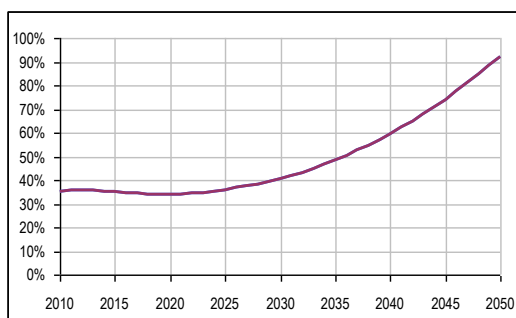
Graf 5: Verejný dlh „bez reformy“ penzijného systému a bez konsolidácie verejných financií. Údaje sú v % HDP.

Zdroj: INEKO v spolupráci s PAS

Ak by budúce vlády odmietli akékoľvek úpravy v penzijnom systéme a súčasne by chceli udržať verejný dlh pod 60% HDP aspoň do roku 2040, museli by súčasný 4%-ný schodok mimo penzijného systému okamžite premeniť na dlhodobý prebytok vo výške aspoň 1,5% HDP (t.j. konsolidácia oproti súčasnosti o 5,5% HDP). V roku 2010 by to napríklad znamenalo, že by vláda musela zlepšiť svoje hospodárenie zhruba o 3,7 miliardy eur. Pre porovnanie, ide takmer o sumu ročných výdavkov rezortov školstva a zdravotníctva.

Graf 6: Verejný dlh „bez reformy“ penzijného systému a v prípade okamžitej konsolidácie verejných financií mimo penzijného systému do prebytku vo výške 1,5% HDP ročne. Údaje sú v % HDP.

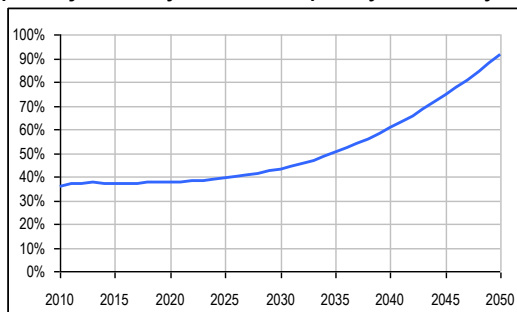

Zdroj: INEKO v spolupráci s PAS

Budúce vlády sa budú pravdepodobne snažiť udržať verejné financie kombináciou znižovania dôchodkového deficitu aj deficitu zvyšku verejnej správy. Ak by napríklad dosiahli dlhodobý prebytok mimo penzijného systému v priemernej výške 1% HDP (t.j. konsolidácia oproti súčasnosti o 5% HDP), stačilo by pri švajčiarskej valorizácii dôchodkov predĺžiť

dôchodkový vek na 65 rokov. Taká radikálna konsolidácia by však napríklad v roku 2010 znamenala, že by vláda musela zlepšiť svoje hospodárenie o 3,4 miliardy eur. Pre porovnanie, ide zhruba o sumu ročných výdavkov rezortov práce a zdravotníctva.

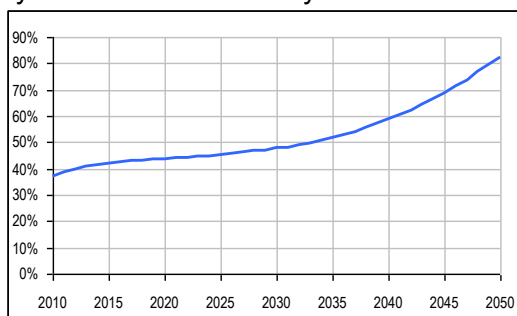
Graf 7: Verejný dlh v prípade predĺženia dôchodkového veku na 65 rokov, ponechania švajčiarskej valorizácie a v prípade okamžitej konsolidácie verejných financií mimo penzijného systému do prebytku vo výške 1% HDP ročne. Údaje sú v % HDP.

Zdroj: INEKO v spolupráci s PAS

Ak sa budúcim vládam nepodarí dostať verejné financie mimo penzijného systému do prebytku, ale len do vyrovnanej bilancie, bude nutné zvýšiť dôchodkový vek na 70 rokov a súčasne zaviesť valorizáciu dôchodkov podľa inflácie.

Graf 8: Verejný dlh v prípade predĺženia dôchodkového veku na 70 rokov, zavedenia inflačnej valorizácie a v prípade okamžitej konsolidácie verejných financií mimo penzijného systému na dlhodobu vyrovnanú úroveň. Údaje sú v % HDP.

Zdroj: INEKO v spolupráci s PAS

Po roku 2040 dôjde v dôsledku starnutia obyvateľstva k ďalšiemu zhoršovaniu bilancie penzijného systému. V záujme jeho udržateľnosti preto bude okrem uvedených zmien nutné prijať ďalšie úpravy.

Kontakt:

Peter Golias
riaditeľ INEKO
golias@ineko.sk
tel: 02 / 5341 1020